

Xavier Melloni
Josep Cobo

DÉU SENSE DÉU
UNA CONFRONTACIÓ

Pròleg d'Alexis Bueno

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4, pral. 1.^a
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 34
Consell assessor PERE LLUÍS FONT
FRANCESC-XAVIER MARÍN
JOSEP OTÓN
FRANCESC TORRALBA
AMADOR VEGA

Primera edició DESEMBRE DEL 2015

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció editorial MARINA VALLÈS
Producció gràfica INÈS CASTEL-BRANCO
Il·lustració de la coberta FRANCESC MORETA

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, SA

© 2015 XAVIER MELLONI RIBAS
JOSEP COBO CUCURULL
pel text

© 2015 FRAGMENTA EDITORIAL, SL
per aquesta edició

La publicació d'aquesta obra és una
iniciativa conjunta de Cristianisme
i Justícia i Fragmenta Editorial

Dipòsit legal B 12.094-2015
ISBN 978-84-15518-16-7

RESERVATS TOTS ELS DRETS

ÍNDEX

<i>Pròleg</i>	7
I La revelació	11
II La cristologia	35
III El mal	63
IV La vida en l'esperit	89
V Silenci	113
VI Paraula	131
VII Acció	149
<i>A manera d'epileg</i>	165

PRÒLEG

¿DÉU, AVUI, ENCARA? ¿Té sentit? ¿És necessari? ¿Per què reobrir un debat que la Modernitat sembla haver clausurat? ¿Quin és el camí que avui pot atansar els homes al fonament misteriós de la realitat que alguns anomenen *Déu*? ¿És possible experimentar Déu? Vam plantejar aquestes i altres preguntes a Xavier Melloni i a Josep Cobo, dos amics en la vida però amb pensaments gairebé oposats. Ens les van intentar respondre dins un diàleg públic de set sessions al Casal Llorens de Barcelona. El llibre que presentem aquí és el fruit d'aquests diàlegs.

Xavier Melloni és conegut dins l'àmbit del diàleg de les religions sobretot per les seves nombroses publicacions,¹

¹ Citem-ne només algunes: *Vers un temps de síntesi*, Fragmenta, Barcelona, 2011 (en castellà: *Hacia un tiempo de síntesis*, Fragmenta, Barcelona, 2011); *El Crist interior*, Herder, Barcelona, 2011 (en castellà: *El Cristo interior*, Herder, Barcelona, 2011); *El Desig essencial*, Fragmenta, Barcelona, 2009 (en castellà: *El Deseo esencial*, Sal Terræ, Santander, 2009); *Voces de la mística*, Herder, Barcelona, 2009; *El no-lugar del encuentro religioso*, Trotta, Madrid, 2008; *Esclerxes de Realitat. Religions i revelació*, Fragmenta, Barcelona, 2007 (en castellà: *Vislumbres de lo Real. Religiones y revelación*, Herder, Barcelona, 2007); *L'U en la multiplicitat. Aproximació a la diversitat i unitat de les religions*, Mediterrània, Barcelona, 2003 (en castellà: *El Uno en lo Múltiple. Aproximación a la diversidad y unidad de las religiones*, Sal Terræ, Santander, 2003).

conferències i recessos. Si ens ho permet, el podríem ubicar entre els defensors actuals d'una «espiritualitat transconfesional». Josep Cobo, filòsof i teòleg, menys conegut, reivindica, en canvi, la veritat i particularitat del cristianisme, amb especial atenció a la seva arrel jueva.

Xavier Melloni i Josep Cobo pertanyen ambdós a la tradició cristiana i ignasiana. El primer és jesuïta. El segon, casat i pare de família, és també fill espiritual de la Companyia de Jesús. A Xavier Melloni m'agradaria definir-lo com un pelegrí i explorador que ha practicat durant tota la seva vida una reflexió honesta sobre l'experiència mística de la humanitat en la seva àmplia diversitat. En el seu pensament, les religions són avui convidades a deixar-se «desbordar» i avançar juntes, per la via del silenci i el diàleg, vers una nova espiritualitat, més enllà dels límits de cada confessió.

Josep Cobo ha fet també un llarg recorregut de reflexió i recerca en l'àmbit de la filosofia i la teologia,² en què l'interlocutor bàsic del seu pensament ha estat l'ateisme modern. Coneixedor profund de la gran tradició filosòfica i teològica occidental, s'inspira especialment en el pensament jueu del segle xx (Emmanuel Lévinas, Martin Buber, Franz Rosenzweig...) i en la teologia alemanya protestant i catòlica (Karl Barth, Dietrich Bonhoeffer, Jürgen Moltmann, Johann Baptist Metz...). Diverses preguntes guien la seva recerca: ¿quina és la veritat del cristianisme? ¿Què hi ha en la revelació bíblica de més fort i poderós que la crítica dels «mestres de la sospita»? ¿Com és possible avui ser alhora cristià i modern?

² La seva obra encara no està publicada en paper. Es pot visitar al seu blog personal, que conté més de dues mil entrades: *La modificació* (<www.kobinski.wordpress.com>).

¿Potser ens cal realitzar una crítica dels fonaments de la Modernitat? Aquest recorregut vital i intel·lectual ha portat Josep Cobo als antípodes de la posició de Xavier Melloni i de tota «espiritualitat transconfessional», que ell identifica amb la gnosi, etern «adversari» de la veritable fe cristiana. La confrontació amb l'amic Melloni està servida!

El pensament de Xavier Melloni forma part del credo de molts «cristians liberals», mentre que el pensament de Josep Cobo sona més «contracultural» i estrany en aquests ambients. No propugna el conservadorisme d'una ortodòxia que no es deixa criticar per la raó sinó que trobem en ell la reivindicació de l'essència i de la particularitat del cristianisme enfront del «sincretisme religiós» i espiritualista de què acusaria posicions com les de Xavier Melloni.

D'altra banda, en el pensament de Xavier Melloni, després de segles de confrontació i de guerres interminables en nom de Déu, la humanitat és convocada a la comunió de tots en una espiritualitat que sobrepasa les Esglésies i les institucions. També els no-creients són convidats a participar d'una nova mística en la qual Déu és el nom teista per expressar el que subjau en manifestacions com la bondat, la justícia i l'amor, que habiten en el més profund del cor de tot home. Josep Cobo, en canvi, creu que no podem donar fàcilment per descomptat que «totes les religions volen dir el mateix», i refusa posar el cristianisme dins el que ell anomenaria *el gran magma de la nova trans-religió*. Li haurem de preguntar aleshores a Josep Cobo en què és el cristianisme únic i diferent.

Per a la primera ronda de diàlegs, que es va celebrar el 2012, vam proposar als ponents que intentessin formular la seva posició davant de quatre pilars de la fe cristiana:

la revelació (¿de quina manera Déu es dona a conèixer a l'home?), la cristologia (¿quin paper té Jesús de Natzaret en relació amb el misteri de Déu?), el mal (¿és possible creure en Déu existint el mal en el món?) i la vida en l'esperit (¿quina vida és «animada» per Déu avui?). Per a les tres sessions de la segona ronda, celebrada el 2014, el fil conductor foren tres paraules: *silenci*, *paraula* i *acció*. El Casal Llorens, espai comunitari, de reflexió i de voluntariat dels jesuïtes i de les comunitats laïcals d'espiritualitat ignasiana, va ser el lloc triat per a aquestes trobades.

Quan van acabar-se les set converses, molts vam expressar una sensació comuna: quant queda encara per parlar, conversar i debatre! Però també sorgia la convicció que aquest tipus de diàlegs i debats són cabdals, tot i que, malauradament, poc freqüents. Per una banda, la Modernitat (avui anomenada *Postmodernitat* o *Ultramodernitat*) sembla haver pronunciat el seu veredict sobre el tema «Déu», i ja no sembla interessar-li. Per l'altra, la comunitat cristiana és poruga i reticent davant del debat franc, honest i obert entre paradigmes teològics diferents i fins i tot antagònics.

En qualsevol cas, i més enllà de llurs diferències, els dos amics Josep Cobo i Xavier Melloni són buscadors honestos de la veritat. Tota la seva vida està polaritzada per la recerca de Déu i del misteri últim de la realitat, motiu d'esperança i motor de fraternitat per als homes d'avui. Creiem que el seu pensament i el seu diàleg són un gran estímul. Esperem que ho siguin també per al lector.

ALEXIS BUENO, SJ
 abril del 2015

I

LA REVELACIÓ

Xavier Melloni

PER MI NO és tan rellevant el fet de la no-evidència de Déu com el de la seva imminència. Potser Déu no és evident per a la ment, però és imminent en altres dimensions que no són les mentals. Déu és excessivament pròxim, i per això ha deixat de ser evident per esdevenir imminent.

Començo abordant el tema d'avui fixant-me en la mateixa paraula *revelació*. Remet a la imatge d'un vel que es corre, és a dir, al fet que hi ha alguna cosa que està velada i que es manifesta, al mateix temps que es vela un altre cop. El prefix *re-* és tant substractiu com additiu; és a dir, treu el vel i, alhora, el reduplica. Obre una manifestació i permet *veure*, però com que la profunditat de Déu és inassolible, al mateix temps que veiem, no veiem, perquè hi ha molt més per veure. La revelació és, alhora, una velació.

Podem dir que aquesta revelació es desplega en tres temps. El primer implica un moviment de descendent, en la mesura que, en el marc judeocristià, tendim a ubicar Déu a *dalt*, al cel. Però també podríem parlar de profunditat. Des de la seva altura —que també és una profunditat, perquè altura i profunditat són metàfores espacials per a qui no té espai o conté tots els espais—, *descendeix* cap a